

AKTUAR MOLIYA VA BUXGALTERIYA HISOBI ILMIY JURNALI

Vol. 4 Issue 06 | pp. 43-46 | ISSN: 2181-1865

Available online <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>

БУХОРО ВИЛОЯТИДА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ КЛАСТЕРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ

Хаккулов Элдар Худойбердиевич

Бухоро муҳандислик технология

институтини таянч докторант

Аннотация. Ушбу мақолада рақамли технологияларни иқтисодиётдаги ўрни ва унинг миллий иқтисодиёт ривожланишига таъсири кўриб чиқилган. Мақолада рақамли технологиялари кластерини жаҳонда тараққий топган давлатларда ривожланиш жараёнлари ўрганилган. Шунингдек Бухоро вилояти мисолида рақамли технологиялари кластерини ривожлантириш истиқболлари кўриб чиқилган.

Калит сўзлар. рақамли технологиялар, миллий иқтисодиёт, рақамли иқтисодиёт, кластер, платформа, замонавий технологиялар, электрон ҳукумат, телекоммуникация инфратузилмаси.

DEVELOPMENT OF A DIGITAL TECHNOLOGY CLUSTER IN THE BUKHARA REGION

Khakkulov Eldar Khudoyberdievich

doctoral student of Bukhara

engineering technology institute

Abstract. This article examines the role of digital technologies in the economy and their impact on the development of the national economy. The article examines the development processes of the digital technology cluster in developed countries of the world. Also, considered, the example of the Bukhara region, the prospects for the development of a digital technology cluster.

Keywords. digital technologies, national economy, digital economy, cluster, platform, modern technologies, e-government, telecommunications infrastructure.

Ўзбекистонда бозор иқтисодиётининг ривожланиши рақамли соҳасининг фаол ўсиши ва натижада ушбу соҳада рақобатнинг кучайиши билан тавсифланади. Хизмат кўрсатувчи ташкилотнинг рақобатбардошлик даражаси бевосита унинг мижозлар эҳтиёжларини қондириш ва ҳатто ундан ошиб кетиш қобилиятига боғлиқ. Бу ҳолатни етарлича баҳоламаслик компаниянинг бозордан четланишига олиб келиши мумкин. Шу муносабат билан бугунги кунда доимий истеъмолчилар сонини кўпайтириш рақамли технологиялар соҳасининг стратегик вазифаси бўлиб,

уни амалга ошириш фақат инновацияларни жорий этиш орқали ташкилий фаолият сифатини доимий равишда ошириб бориш мумкин бўлади.

Инновацияларни жорий этиш асосида рақобатбардошликни бошқариш муаммоси бугунги кунда энг истиқболли ва жадал ривожланаётган соҳалардан бири сифатида рақамли технологиялар соҳасидаги корхоналар учун айниқса долзарбдир. Ушбу соҳа мамлакатнинг ижтимоий-иқтисодий ривожланишига сезиларли таъсир кўрсатади, ammo мамлакатимизда яқин вақтгача инновацион шаклланиш стратегиясига асосланган рақамли технологиялар хизматларининг рақобатбардошлигини таъминлашга етарлича эътибор берилмаган, бунинг натижасида истеъмолчиларга хизмат кўрсатишда, уларнинг талаб ва истакларига эътибор қаратишда мутлақо янги босқичга кўтарилиш имконини берувчи инновацион шаклланиш тизимини ишлаб чиқиш зарурат туғилмоқда. Бу эса ўз навбатида рақамли технологиялар корхоналари фаолиятида инновацион шакллантириш стратегиясини яратиш орқали, бу истеъмолчиларнинг эҳтиёжларини қондириш ва рақобатбардошликнинг зарур даражасини сақлаб қолиш имконини беради. Тадқиқотлар шуни кўрсатадики, рақамли технологиялар корхоналари фаолиятида инновацион шакллантириш стратегиясини яратиш инновацион инфратузилма орқали амалга оширилади.

2022 йилда юқори технологияли компанияларга киритилган сармояларнинг умумий ҳажми бўйича биринчи ўринда АҚШ (353,8 миллиард доллар), кейинги ўринларда Хитой (91,3), Буюк Британия (54,9), Ҳиндистон (41,7) ва Австралия (25,5) туради. Биргаликда ушбу беш мамлакат компаниялари инвестицияларнинг 72,9 фоизини ташкил қилади; энг катта улуш эса АҚШга (45,4%) тўғри келади. Иккинчи ўринни Хитой (11,7%) эгаллайди.

Ривожланган мамлакатлар тажрибаси кўрсатадики, юқори технологияли тармоқлар ресурсларини илмий-тадқиқот соҳаси салоҳияти билан уйғунлаштириш асосида корхоналарнинг технологик рақобатбардошлигини таъминлаш вазифаси кластерлар доирасида самарали ҳал этилмоқда.

Кластер - бу ягона ташкилий тузилмага бирлашган, элементлари ўзаро боғланган ва ўзаро боғлиқ бўлган ҳамда маълум бир мақсад йўлида биргаликда фаолият кўрсатадиган ўзаро боғлиқ бўлган турли тармоқларнинг хўжалик юритувчи субъектлари йиғиндисидир. Бир нечта мустақил хўжалик юритувчи субъектлардан самарали технологик занжирларни шакллантириш стратегик жараён бўлиб, уларни амалга ошириш учун авваломбор узоқ муддатли инвестицияларни талаб қилинади ва потенциал тизимлар учун яратилган шарт-шароитлар ҳамда мавжуд имкониятлардан самарали фойдаланиш натижасида ижобий кўрсаткичга эришилади. Кластер тизимини ривожлантириш учун авваломбор ўзаро ҳамкорликда фаолият юритувчи хўжалик субъектларининг ҳар бири учун қўшимча имтиёзлар тизимини, яхлит тизимни таъминлайдиган ягона фаолият тизимини шакллантириш учун маълум бир рағбатлантириш механизмларини яратиши талаб этилади.

Кластерларни инсон капитали, илмий, инновацион ва ишлаб чиқариш салоҳиятини жамланган жойи сифатида кўриб чиқилиши керак. Бундай комбинация мавжуд бўлгандагина кластерлар барқарор, тизимли равишда

ривожланади ва рақобатбардош бўлади. Хорижий давлатларда кластерлар иқтисодиётнинг барча тармоқларида аллақачон етакчи тизимга айланган. Кластерлаш жаҳон иқтисодиёти ривожланишининг янги қуриниши сифатида хизмат қилмоқда. Кластерлаш етакчи мамлакатлар иқтисодиётининг 50% дан ортиғини қамраб олган. Масалан, Европа Иттифоқида 2 мингдан зиёд кластер мавжуд. Улар ишчи кучининг 38%ини қамраган. Дания, Финляндия, Норвегия, Швеция саноатига бу усул тўлиқ татбиқ қилинган. АҚШда хусусий сектордаги одамларнинг 32%и, Швецияда меҳнатга лаёқатли фуқароларнинг 39%и кластерларда ишлайди. Ҳиндистон кластерларида мамлакат экспортининг 60%дан кўпроғи ишлаб чиқарилади.

Бугунги кунда кластернинг асосий хусусияти унинг инновацион йўналишидир. Бунга яққол мисол сифатида АҚШ тажрибаси инновацион кластерлар шаклланишини қўллаб-қувватлаш ва рағбатлантириш - Кремний водийсини келтириш мумкин. АҚШдаги “Кремний водийси” номи билан дунёга машҳур кластерга ҳавас қилса арзийди. Унинг таркибига 87 мингта компания, 40 та тадқиқот маркази ва ўнлаб университетлар кирган. Мазкур инновацион кластер инфратузилмасига 180 та венчур фирмаси, 47 та инвестиция ва 700 та тижорат банки хизмат кўрсатмоқда.

Кремний водийсида электроника ва ахборот технологиялари соҳасида фаолият юритувчи жуда кўплаб компаниялар фаолият юритишмоқда. Кремний водийсида 386 000 дан ортиқ АТ-мутахассисларини иш билан таъминлаган технологик марказига айланди. Бу АҚШларида фаолият юритувчи АТ муҳандисларининг тахминан 40%ини ташкил этади.

Кластерлар ўзаро боғланган тармоқлар концентрацияси юқори бўлган минтақавий миқёсда шаклланиши мумкин. Айни вақтда инновацион кластер йўналиши миллий иқтисодиёт учун истиқболли эканлигини намоён этмоқда.

Ахборот-коммуникация технологиялари саноати дунёдаги энг тез ривожланаётган тармоқлардан биридир. Саноатнинг ўсиши бевосита ахборот технологияларининг иқтисодиёт тармоқларига ва ташкилотларнинг бизнес жараёнларига, бошқарув механизмларига ва одамларнинг кундалик ҳаётига жадаллик билан кириб бориши билан боғлиқ.

Маълумки, Ўзбекистон дастурий таъминотни ишлаб чиқиш соҳасида юқори профессионал даражага эга, аммо шу билан бирга, университет битирувчиларининг фақат кичик бир қисми дастурий таъминотни ишлаб чиқиш компаниясида ишга жойлашиш учун етарли малака даражасига эга. Натижада дастурий таъминот ишлаб чиқарувчи компаниялар зарур миқдордаги малакали кадрлар билан шартномалар туза олмагани учун ҳар йили миллионлаб АҚШ долларини йўқотмоқда. Бу, ўз навбатида, мамлакатда кадрлар танқислигига олиб келади. Бундан ташқари, дастурий таъминот саноати компаниялари томонидан яратилган нисбатан паст қўшилган қиймат аутсорсингнинг анча юқори улуши билан изоҳланади.

Бухоро вилоятида рақамли технологиялар ривожланиши жорий ҳолати ва муаммолар ҳақида маълумот қўйилади.

Шу билан бирга, ахборотлаштириш соҳасида Бухоро вилоятида қўйидаги муаммолар мавжуд, хусусан:

- Минтақанинг халқ хўжалиги комплексини тармоқларини ахборотлаштириш даражасининг пастлиги;
- Ахборотлаштириш миллий дастурини амалга оширишга қаратилган молиявий, моддий, меҳнат ресурсларидан фойдаланиш самарадорлигининг пастлиги;
- Аҳолининг компьютер саводхонлигининг етарли даражада эмаслиги;
- рақамли технологиялар соҳаси корхоналари ҳамда соҳада кадрлар тайёрловчи таълим муассасарида, илмий тадқиқот ташкилотлари орасида ҳамкорлик етарли даражада урнатилмаган;
- Дастурий махсулот ишлаб чиқариш етарли даражада эмас;

Шундай қилиб, телекоммуникация ва дастурий таъминотни ишлаб чиқиш соҳасида сезиларли салоҳиятига эга бўлган Бухоро вилоятида рақамли технологиялари кластерини ривожлантириш стратегиясини ишлаб чиқишда тизимли ёндашувни қўллаш орқали рақобатдош устунликларини мустаҳкамлаши мумкин. Ушбу стратегия Бухоро вилоятини ахборотлаштириш дастурида белгиланган мақсад ва вазифаларига эришиш учун замонавий ахборот-коммуникация инфратузилмасини яратишга замин бўлади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2024 йил 26 февралдаги ПҚ-87-сон қарори. www.lex.uz
2. <https://digital.uz/> - O'zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi rasmiy web sayti.
3. www.it-park.uz- It Park Uzbekistan rasmiy web sayti
https://unctad.org/system/files/official-document/wir2023_Key_Messages_and_Executive_Summary_ru.pdf
5. <https://www.cer.uz/en/post/publication/cifrovye-investicii-rost-na-fone-pandemii>

Copyright: © 2024 by the authors. This work is licensed under a Creative Commons Attribution- 4.0 International License (CC - BY 4.0)

